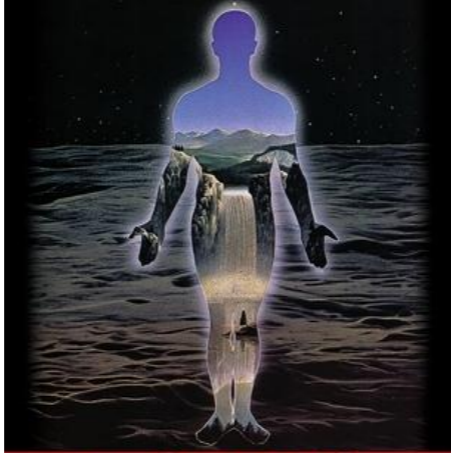

Pasaullinēs fantastikos Aukso fondas

Aleksandr Gromov

FEODALAS

eridānās

Knygute.lt

Aleksandr Gromov

FEODALAS

Mokslinēs fantastikos romanas

Tai Plokštuma. Beribė, bekraštė žmogui priešiška svetimo pasaulio dykuma, kurioje galioja keistos taisyklės ir neįprasti gamtos dėsniai. Silpnuosius ji palaužia ir sunaikina; stipriuosius užgrūdina ir suteikia viltį išlikti.

Likimo užgaidos išmesti Plokštumon žmonės gali išgyventi tik vadovaujami feodalo - žmogaus, kuris padeda išvengti spąstų bei žabangų, esančių tarp negausių šios dykros oazių, kuris aprūpina nelaimėlius reikalingais daiktais, kuris nuolat apgaudinėja pačią mirtį...

Iš rusų kalbos vertė NIDA JAKUBAUSKAITĖ
Serija "Pasaulinės fantastikos Aukso fondas"
397 tomas. Serija įkurta 1990m.

Aleksandr Gromov FEODALAS
Maskva, Eksmo, 2005

Copyright © by Aleksandr Gromov, 2005

Cover art copyright © Peter Goodfellow, 1977

Vertimas į lietuvių kalbą © leidykla "Eridanas", 2007
Elektroninė versija © Knygute.lt, 2011

PROLOGAS

Jis sapnavo dideles storalūpes žuvis iš nuostabos išsprogusiomis akimis ir kvailais snukiais. Jos atsiplėsdavo nuo dumblėto dugno, pakildavo iki vandenyje įklampusio žmogaus ir, tingiai krutindamos pelekus, ilgai kabodavo planktono pilname vandenyne ultramarine. Turbūt norėjo suprasti, mažutėmis savo smegenėlėmis suvokti, kas įsibrovė į jų valdas, ko jam reikia ir kodėl jis neplaukia savais keliais.

O jis negalėjo nei nuplaukti, nei išplaukti oro gurkšnio. Skystis laikė jį kaip klijai. Kuo įnirtingiau jis stengėsi ištrūkti iš išprotėjusios stichijos nagų, tuo stipriau duso.

Tai supratęs, jis nustojo veržtis į laisvę. Atsipalaidavo. Gyventi buvo sunku, bet įmanoma. Labai norėjosi kvėpuoti, tik niekas negalėjo padėti ištrūkti iš nematomų spąstų, kad jis kaip kamštis šautų į paviršių. Gyvenk vienas, kentėk vienas, o jeigu jau nori kovoti, tai ir kovok vienas. Visada vienas...

Nespuždėk. Ir voratinklyje galima gyventi, jeigu voras kažkur toli. Neeikvok jėgų be reikalo. Kentėk. Prisitaiky.

Ką? Tau reikia oro? Ir tau, ir visiems? Įsikalk sau į galvą: tai visuotinis paklydimas. Jeigu nespurdėsi, nurimsi, priprasi, tai nekvėpuoti galėsi labai labai ilgai. Jeigu išmėsi iš galvos paikas mintis ir niekada nesvajosi apie tai, kas neįmanoma, tai oro tau nereikės visai. Ir saulės irgi. Nusilenk aplinkybėms, jos juk stipresnės už tave.

Tai jau ne!

Jis trūktelėjo. Jau nebematė mieguistų, nuo amžino snaudulio apsamanojusių žuvų, nes prieš akis sumirgėjo spalvoti ratilai ir spiralės. Kiekvienas judesys sustiprindavo skausmingą dusulį, bet jis trūktelėjo dar kartą, o paskiau - dar. Jam pavyko išlaisvinti ranką. Dar!

Plaučiai liepsnojo. Jis raitėsi kaip kirminas, puikiai suvokdamas, kad net jeigu suspės ištrūkti iš spąstų, tai išplaukti į paviršių jau nesugebės. Jis per vėlai pradėjo rimtą kovą! Kiek laiko ir kiek deguonies plaučiuose išėikvota tuščiai! O dabar - per vėlu. Melskis nesimel-dęs, spurdėk nespurdėjęs - rezultatas vienas.

Bet jis vis tiek veržėsi aukšty, kol dusulio kančios pasidarė nebepakeliamos. Tada atsibudo ir atsisėdo smėlyje. Prisiminė, kas jis ir ko atėjo į šitą vietą. Atsikvėpė. Palaukė, kol truputį aprims pulsas. Apsidairė.

Šalia jo ant smėlio gulėjo trys didžiulės stor-
alūpės žuvis išsprogusiomis akimis, kvailais
snukiais ir išskėstais pelekais. Jis paspyrė ar-
timiausią ir ši nusirito kaip rąstas, palikdama
nulūžusį peleką. Jis prisiminė Džeromo žo-
džius: "Upėtakis buvo gipsinis". Aišku, malonu
būtų atsibudus rasti aplink save viską, ko rei-
kia pusryčiams. Deja, niekas dar nesugebėjo
prisapnuoti sau maisto. Sudėtinga organika
visada kelia problemų, o jau valgoma organika
- ypač. Ir nereikia. Bendri biologinio objekto
kontūrai - taip, išeina. O viduje kažkoks lyg
gipsas, lyg alebastras, bet ir tas po kurio laiko
subyra į dulkes, o paskiau net dulkės išnyksta
be pėdsakų.

Neorganinės medžiagos išeina geriau, nors
irgi turi savo egzistencijos ribas. Bet kol jos
nesubyra, jomis galima naudotis. Ypač smul-
kiaisiais daiktais. Smeigtukas tikriausiai gyvens
ilgiau už žmogų, o sunkvežimis sutrupės po
kelių valandų. Čia viskas priklauso nuo ma-
sės...

Jis atsistojo ir penkių metrų spindulio plote
aplink savo išgulėtą duobę rado smėlyje ketu-
rias dėžutes degtukų (patikrino - dega), me-
džioklinį peilį, ritinį kaproninės virvės, kilog-
ramo svorio pakuotę skalbimo miltelių (teko

praplėšti kampa, nes tik taip buvo įmanoma įsitikinti, kad ten tikrai skalbimo milteliai), tvarkingai sulankstyta, kietą nuo krakmolo paklodę, ritę kaproninių siūlų ir dvidešimt devynias šimto milimetrų vinis. Derlius šiaip sau. Nors pasitaikydavo ir blogiau.

Trūko užsakyto siuvimo adatų rinkinio, vienkartinių skutimosi peiliukų, lengvos striukės ir dar kelių smulkmenų. Teks atidėti iki kito karto.

Sprendžiant iš radinių, jis išmiegojo apie keturias valandas ir sapnavo du kartus. Pirmas sapnas buvo valdomas ir davė kuklų naudingų daiktų derlių. Ilgi praktikos metai išmokė jį sapnuoti tuos daiktus, kuriuos įsivaizduodavo prieš užmigdamas, bet toks būdavo tik pirmas sapnas. Antras, jeigu aplankydavo, retai materializuodavo kokių nors naudingų daiktų, užtat alebastrinių monstrų - kiek tik nori. Dar visa laimė, kad ne gyvų. Susapnuotum košmarą apie kardadantį tigrą ir ką - turėtum šnekėtis su juo tikrovėje? Ačiū, gal geriau nereikia.

Naujus daiktus jis susikrovė į lengvą, beveik visai besvorę kuprinytę (ilgai kankinosi, kol galų gale išsapnavo tai, ko reikia), gurkštelėjo vandens, paskalandavo likutį gertuvės dugne. Mažoka.

Žinoma, butelį kokio tik nori švaraus, net distiliuoto, vandens galima buvo susapnuoti kaip ir bet kurį kitą daiktą, bet gerti efemerišką vandenį - vienas iš savižudybės būdų. Kiek reikia laiko, kad jis visas pasišalintų iš organizmo? Kokie nors likučiai pavirs dulkelėmis - ir ne šiaip kur, o ląstelių viduje. Kadaisė tai audrino jo vaizduotę: vanduo - į dulkes! Paskiau jis priprato.

Bet nieko baisaus, tikro vandens vis tiek kur nors atsiras, feodalai nuo troškulio nemiršta. Galima traukti tiesiai į artimiausią oazę...

Tačiau gal geriau ne tiesiai. Gertuvės dugne dar liko keli gurkšniai ir skubėti prie šaltinio nėra jokie reikalo. Galima dar pavaikščioti po savo valdas, paieškoti naujų žmonių. Juk kitaip jie žus, o turi gyventi. Jie juk nori gyventi, nori tęsti savo egzistenciją visur ir visada, net jeigu jų gyvenimas neturi jokios prasmės.

Ir ypač tada, kai aplinka nepalanki išlikimui. Čia jau net silpnieji, pirmą akimirką ištraukę laimingą bilietą, pavirsta jeigu ne stipriais, tai bent jau atkakliais ir sumaniais, dantimis įsikabina į gyvenimą.

Taip jau yra.

Gyvenk. Paklusk aplinkybėms, prieš kurias

esi bejėgis. Kabinkis į tai, kas tau duota. Pamišk viską, kas iš tavęs atimta. Gyvenk užmūrytas klijuose ir uždavinėk kuo mažiau beprasmiškų klausimų. Priprask.

Taip irgi galima gyventi.

Blogai, kai sapnai kvaili. Negi gyvenimas nieko neišmokė, jeigu sapnuoji tai, apie ką seniai nebegalvoji atsibudęs - ne apie smulkią, kasdieninę kovą dėl būvio, o apie tai, kaip sukauptum jėgas, ištrūktum ir iškiltum į paviršių?

Taip, matyt, ir yra.

- Ir kodėl tu nenusėdi vietoje, - pasakė jis balsu bei pagalvojo: o juk tikrai. Būti feodalu ir amžinai bastytis po savo valdas - tai irgi pašaukimas. O svarbiausia, čia visai ne sugebėjimas iš anksto pajusti šito klastingo pasaulio spąstus. Feodalais tampa tie, kuriems negana ramaus gyvuliško sotumo, tie, kurie nepajėgia nuolat lindėti saugioje, įkyrėjusioje oazėje. Tie, kuriems trūksta nuojautos, ilgai negyvena.

Ir vis dėlto daugelis stengiasi ištrūkti iš oazių. Sekioja, prašo juos mokyti. Grasina, kad išeis patys. Jie teisūs: beprasmiška gyventi taip kaip jie.

- O kaip aš?

Taip sumurmējēs jis akimirkā išsigando. Nieko nėra blogiau, kaip leistis į kelionę filosofiškai nusiteikus. Čia ne Žemė ir ilgo gyvenimo tokiu būdu neužsitarnausi, kaip tik atvirkščiai. Užsisvajosi - mirsi.

Pikta, kad prigimties neįveiksi ir beprasmiškų pastangų kupini sapnai vis tiek kartosis.

Ištrūkti. Ištrūkti iš spąstų. Išplaukti. Į saulę. Į saulėtekis ir saulėlydžius. Bet juk tai tik sapnai...

Nusispjauk ir pamiršk.

Eik. Gal tavęs kas nors jau laukia.

Eik - ir dirbk savo darbą.

I **GYNĖJAS IR RAMSTIS**

1

Jų buvo keturi: du vyrai, moteris ir kokių dešimties metų berniukas. Paskutinį vandens lašą jie išgėrė šį rytą. Paskutinį trupinį maisto suvartojo irgi rytą, bet ne šiandien, o vakar.

Rytas Plokštumoje - sąlyginis dalykas, kaip ir iš viso bet kuris paros laikas. Kartais pasitaiko, kad balzganą dangų virš bekraštės lygumos kelioms valandoms aptraukia tartum koks tamsus šydas ir nostalgijos kamuojamas žmogus gali tokias sutemas pavadinti naktimi. Niekas neprieštaraus - jis turi tokią teisę.

“Bekraštė lyguma” - jokia metafora. Krašto nėra. Niekam iki šiol nepavyko įrodyti, kad vietinis kietas paviršius yra ne šiaip plokščias, o rutulio formos ar bent jau kaip nors išlenktas. Čia, tiesa, pasitaiko žemumų, kalvų, kopų ir kitų lokalių paviršiaus nelygumų. Užlipk ant kalvos viršūnės, prieš tai įsitikinęs, jog tai nepavojinga, paieškok akimis horizonto ir nusi-spjauk iš nusivylimo. Horizonto linijos nėra.

Neužmatomoje tolumoje paviršius nyksta miglose, o migla virsta oru. Ieškok, ieškok juos skiriančios ribos, rinkdamasis pačias giedriausias dienas. Žiūrėk, kol akis pražiūrėsi, ieškok to, ko nėra.

O daugybę metų Plokštumoje gyvenanti žmogų į kalvos viršūnę veja tikrai ne noras pamatyti horizontą.

- Radau, - džiaugsmingai pranešė tas vyras, kuris buvo jaunesnis. - Bendra kryptis - ten. - Jis parodė ranka. - Kelias prastas, užtat nelabai toli, po kokių dešimties valandų gal jau būsim vietoj...

- Po dešimties? - sukliko moteris. - Ką-ą? Po kiek valandų? Po dešimties??!

- Pastipsim, - konstatavo vaikas, laižydamas sukepusias lūpas ir nežinia iš ko susijuokė: - Čia tai bent atvažiuom...

- Užsičiaupk, Borisai! - riktelėjo ant jo tas vyras, kuris buvo vyresnis, kresnas ir stambių kaulų. Palenkęs galvą kaip bulius jis grėsmingai žengė prie jaunesnio: - Tu ką, rimtai? Tu, suski, ką vakar sakei? Mes, manai, todėl tave paėmėm? Tu ką čia maustyt susiruošei? Sakei, per dvi valandas, sakysi - ne? Negirdžiu!

- Aš kalbėjau apie dvi tris žygio valandas, -

paaiškino palydovas. - Tik ne iki tikslo, o iki artimiausios oazės. Bet aš suklydau. Tiksliau, aplinkybės pasikeitė. Dabar į oazę eisim ne aplink, o tiesiai.

- Aš tau, ožy, tuoj taip tiesiai paeisiu... Ratais vedžioji, aferiste, Pinigų daugiau, manai, užsikalsi? O šitą uostei!

Kumštis buvo panašus į savo šeimininką - didelis, platus, standžiai aptrauktas kieta mėsa. Buliui į tarpuragę tokiu instrumentu ir...

- Nori muštis? - susidomėjęs pasiteiravo vedlys, žengdamas pusę žingsnio atgal. - Ar nori išgirsti paaiškinimą?

- Velniam man tavo paaiškinimas... Tu prie vandens greičiau vesk!

Patraukęs pečiais - o aš, atseit, kur vedu? - palydovas nusisuko ir žengė toliau. Paskui jį patraukė visi kiti.

Oras buvo sausas ir karštas, iš viršaus kepi-no kaip reikiant, bet saulės, savaime supran-tama, nebuvo. Vedlys mintyse pastebėjo, kad vis dar prisimena, kaip atrodo saulė. Ryškus - neįmanoma žiūrėti - diskas karštą liepos vi-durdienį. Net ne diskas, o nepakenčiamas liepsnos gumulas, ugninis aštuonkojis, ir tik kai nusuki akis į šoną, kai nejučia užsimerki,

prieš akis dar ilgai plaukia būtent diskas, o ne kokia nors kita figūra. Vakare - gražus raudonas nenormalaus dydžio blynas. O žiemą saulė būna maža, geltona, kabo žemai danguje ir beveik nešildo. Naktį jos išvis nebūna. Užtat naktį būna žvaigždės ir tie... žvaigždynai. Didieji Grižulo Ratai. Mažieji Grižulo Ratai. Orionas. Tauro žvaigždynas. Kasiopėja. Jų kontūrus jis dar prisiminė, pats nežinodamas kodėl. Nors iš tikrųjų - kodėl gi ne? Prisiminimų našta nieko nesveria ir pečių nespaudžia.

Baltas smėlis tyliai šnarėjo po sportbačiais. Eilinėje lomoje vietoje jo atsirado pilkas suskeldėjęs molis - čia kadaise buvo vanduo. Labai seniai. O niekas nuo to laiko nepasikeitė, takyro neužnešė smėlis, gal tik visai įgriuvo kažkokio nelaimingojo iškastas šulinys. Va ir duobė, ir iškastos žemės kauburys. Jie dar ilgai tarnaus patikimu orientyru, o vandens vis kaip nėra, taip nėra...

Kiekgi žmonių žuvo čia per savo nežinojimą - protu nesuvokiamas skaičius! Pradžioje visi blaškosi nesuprasdami, kaip jie čia atsidūrė, įtarinėdami, kad sapnuoja, mato miražą, halucinaciją ir nelabai tikėdami, kad Plokštuma - tokia pat reali, kaip ir Žemė. Žmonės panikuoja - ir, žinoma, įlekia ten, kur įlėkti nereikėtų.

O būna, kad jie miršta nuo troškulio anksčiau, negu pasiseka juos surasti. Plotai juk čia nemaži, o padėti gali vienas vienintelis žmogus. Sėdėk vietoje ir lauk. Ne vaidink Prževalskio ar Miklucho-Maklajaus. Pagalba ateis. Jeigu religingas - melskis, kad ji ateitų ne per vėlai.

Nebeiškenti troškulio - tai kask šulinį arba eik ieškoti šaltinio. Nors iš kur naujokams žinoti, kad grunto rausimas dažniausiai būna ne-naudingas, o ekspedicijos į Plokštumos gilumą gerokai peržengia protingos rizikos ribas?

Iš niekur jie šito sužinoti negali. Geriausiu atveju pamatys jie ant kokio stambesnio akmens kreida užrašytus rusiškus žodžius: "Sėdėk čia, lauk pagalbos. Foma" ir apačioje - angliškai: "Wait here. Danger around! Thomas". Ir arba paklausys patarimo, arba ne. Juk net sėdėjimas vietoje saugumo negarantuoja - ir ne vien dėl vandens. Plokštumoje viskas nuolat keičiasi. Spąstų žemėlapiai pasensta greičiau, negu juos spėji nubraižyti.

Už nugaros kilo šnabždesys. Įdomiausia, kad moteris nuolat vis pradėdavo barnį, bet nerėkdavo, o šnabždėdavo: "Tu man pasakyk, tu vyras ar tu ne vyras?" - "Nors tu nuo manęs atstotum..." - "Ne, tu man pasakyk, tu vyras ar ne vyras? Visi tau ant galvos lipa ir šitas sus-

kis irgi, o tu džiaugiesi....